

DOROTA CHARKIEWICZ

Warsaw management university

dorotacharkiewicz@wp.pl

ORCID id: <https://orcid.org/0000-0002-1068-7569>

JOURNAL OF MODERN SCIENCE

TOM 1/48/2022 str. 405-419

www.jomswsge.com

DOI: <https://doi.org/10.13166/jms/150602>

OUTLINE OF ISSUES RELATING TO CIVIL PROCEEDINGS DURING THE COVID-19 PANDEMIC

ZARYS PROBLEMATYKI DOTYCZĄCEJ POSTĘPOWANIA CYWILNEGO W OKRESIE PANDEMII COVID-19

ABSTRACT

The article presents the issues related to the application of the provisions of civil procedure during the COVID-19 epidemic, with particular emphasis on the regulation of the possibility of holding hearings and public hearings remotely by means of remote communication devices; ordering a closed session instead of a hearing or a public hearing; closing a hearing and issuing a judgment in closed session; additional formal requirements for letters on matters considered at a remote meeting; delivery of letters via the information portal. The aim of the article is to discuss the main solutions adopted by the legislator in the field of civil proceedings, aimed at preventing, counteracting and combating COVID-19, taking into account their functionality. The amendments to the provisions and their impact on the course of the pending civil proceedings were also discussed.

STRESZCZENIE

W artykule przedstawiono problematykę stosowania przepisów postępowania cywilnego w okresie epidemii COVID-19, ze szczególnym uwzględnieniem regulacji dotyczącej: (1) możliwości przeprowadzania rozpraw i posiedzeń jawnych w trybie zdalnym za pomocą urządzeń do porozumiewania się na odległość; (2) zarządzenia przeprowadzenia posiedzenia niejawnego zamiast rozprawy lub posiedzenia jawnego; (3) zamknięcia rozprawy i wydania wyroku na posiedzeniu niejawnym; (4) dodatkowych wymagań formalnych wobec pism w sprawach rozpatrywanych na posiedzeniu zdalnym; (5) doręczeń pism za pośrednictwem portalu informacyjnego. Celem artykułu jest omówienie głównych rozwiązań przyjętych przez ustawodawcę w zakresie postępowania cywilnego, mających na celu zapobieganie, przeciwdziałanie i zwalczanie COVID-19 z uwzględnieniem ich funkcjonalności. Omówiono również nowelizacje przepisów i ich wpływ na przebieg toczącego się już postępowania cywilnego.

KEYWORDS: *civil proceedings, hearing, hearing, hearing of witnesses, covid-19, court*

SŁOWA KLUCZOWE: *postępowanie cywilne, rozprawa, posiedzenie, przesłuchanie świadków, COVID-19, sąd*

W przepisach Ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 2095 z późn. zm.), zwanej dalej ustawą COVID-19, uregulowano m.in. zasady i tryb zapobiegania oraz zwalczania zakażenia wirusem SARS-CoV-2 i rozprzestrzeniania się choroby zakaźnej u ludzi, wywołanej tym wirusem, w tym zasady i tryb podejmowania działań przeciwepidemicznych i zapobiegawczych w celu unieszkodliwienia źródeł zakażenia i przecięcia dróg szerzenia się tej choroby zakaźnej oraz zadania organów administracji publicznej w zakresie zapobiegania oraz zwalczania zakażenia lub chorób zakaźnych. W ustawie COVID-19 zawarte zostały rozwiązania mające na celu ograniczenie negatywnych skutków społecznych i gospodarczych pandemii. W przepisach tych przewidziano również szczególne rozwiązania (zarówno obligatoryjne, jak i fakultatywne), które mogą być stosowane przez sądy w okresie pandemii COVID-19, a mające na celu przede wszystkim zapobieganie, przeciwdziałanie i zwalczanie tej groźnej choroby zakaźnej. Z najważniejszych rozwiązań karnych warto podkreślić regulacje umożliwiające

udzielenie skazanemu przerwy w wykonaniu kary pozbawienia wolności w okresie stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19, możliwość wykonywania kary pozbawienia wolności poprzez umieszczenie skazanego w zakładzie leczniczym, zdalne posiedzenia sądu penitencjarnego czy orzekanie przez sąd w składzie jednego sędziego na rozprawach apelacyjnych w sprawach karnych.

W zakresie rozwiązań prawnych dotyczących postępowania cywilnego wprowadzono możliwość przeprowadzenia posiedzenia zdalnego i rozprawy zdalnej, zarządzenie przeprowadzenia posiedzenia niejawnego zamiast rozprawy lub posiedzenia jawnego, zamknięcie rozprawy i wydanie wyroku na posiedzeniu niejawnym, dodatkowe wymagania formalne wobec pism w sprawach rozpatrywanych na posiedzeniu zdalnym, doręczenia pism za pośrednictwem portalu informacyjnego czy wyznaczenie sądu do rozpoznawania spraw pilnych. Instytucja rozprawy tzw. odmiejscowionej funkcjonuje w polskiej procedurze cywilnej od 2015 r. jednak pandemia COVID-19 nadała nowe znaczenie tej instytucji (Gołaczyński, 2022, s. 1). Efektem sytuacji pandemicznej była konieczność nie tylko weryfikacji dotychczasowych rozwiązań prawnych dotyczących postępowań sądowych, ale również kreowania nowych rozwiązań prawnych realizujących aktualne potrzeby prawne w tym zakresie (Zembrzuski, 2021, s. 3).

Zgodnie z art. 15 zzz¹ ust. 1 pkt. 1 ustawy COVID-19 możliwe jest przeprowadzenie rozprawy i posiedzenia jawnego w sposób zdalny w sprawach rozpoznawanych według przepisów ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego – przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających przeprowadzenie ich na odległość z jednoczesnym bezpośrednim przekazem obrazu i dźwięku. Ustawodawca wprowadził powyższe rozwiązanie (rozprawy i posiedzenia zdalne) jako zasadę, wyjątkowo dopuszczając tylko odstępstwo w przypadku sytuacji, gdy rozpoznanie sprawy na rozprawie lub posiedzeniu jawnym jest konieczne, a ich przeprowadzenie w budynku sądu nie wywoła nadmiernego zagrożenia dla zdrowia osób w nich uczestniczących. Zatem wyjątek od obligatoryjnej zasady przeprowadzania rozpraw i posiedzeń w sposób zdalny może wystąpić tylko wtedy, gdy po pierwsze będzie konieczność ich przeprowadzenia ich w sposób tradycyjny, a jednocześnie nie doprowadzi to do zagrożenia zdrowia uczestników rozprawy

w sposób nadmierny, np. gdy w budynku sądu i na sali sądowej zapewnione są dodatkowe środki bezpieczeństwa, np. pomiar temperatury osób wchodzących do budynku sądu, dezynfekcja dłoni, dodatkowe przegrody na sali rozpraw itp. (Koralewski, 2021). Jeżeli tego typu środki bezpieczeństwa zostaną uznane przez sędziego za wystarczające do zapewnienia bezpieczeństwa zdrowia, może on odstąpić od przeprowadzenia rozprawy odmiejscowionej (Koralewski, 2021).

Powyższe regulacje zostały wprowadzone do ustawy COVID-19 na mocy art. 46 pkt 21 Ustawy z 14 maja 2020 r. o zmianie niektórych ustaw w zakresie działań osłonowych w związku z rozprzestrzenieniem się wirusa SARS-CoV-2 (Dz.U. z 2020 r. poz. 875 ze zm.) i weszły w życie 16 maja 2020 r. „Celem przepisu jest to, że ma on na celu umożliwienie zdalnego prowadzenia posiedzeń w sprawach cywilnych” (Wydra, 2020).

Podkreślić należy, że możliwość przeprowadzenia przez sąd posiedzenia jawnego w sposób zdalny, czyli przy zastosowaniu urządzeń, które umożliwiają jego przeprowadzenie na odległość, nie jest nowatorskim rozwiązaniem prawnym, albowiem w treści obowiązującego art. 151 § 2 ustawy Kodeks postępowania cywilnego z 17 listopada 1964 r. (Dz.U. z 1964 r. Nr 43, poz. 296 t.j., Dz.U. z 2021 r. poz. 1805 ze zm.), zwanej dalej k.p.c., przewidziano możliwość przeprowadzenia rozprawy w sposób zdalny, a decyzję w tym zakresie pozostawiono wyłącznie przewodniczącemu składu orzekającego. Natomiast rozwiązania przewidziane w ustawie COVID-19 nakładają na sądy obligatoryjne rozwiązania prawne i powodują konieczność wyznaczenia rozpraw oraz posiedzeń jawnych przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających przeprowadzenie ich na odległość z jednoczesnym bezpośrednim przekazem obrazu i dźwięku, co z pewnością skutkować będzie próbą wyeliminowania potencjalnych zatorów orzecznich, mających związek z COVID-19 (Koralewski, 2021). Przeprowadzenie rozprawy w sposób zdalny odbywa się w ten sposób, „że sąd przesyła na adresy e-mail podane przez uczestników posiedzenia (pełnomocników, strony, świadków) link do programu umożliwiającego komunikację zdalną w czasie danego posiedzenia. Po kliknięciu w link uruchamia się instalacja oprogramowania umożliwiającego udział w wideo-rozprawie, a gdy stosowny program jest już zainstalowany, uczestnik uzyskuje dostęp do kanału wideo” (Koralewski, 2021).

Możliwość przeprowadzenia rozprawy i posiedzenia w sposób zdalny istnieje niezależnie od etapu postępowania sądowego (czyli przed sądem I i II instancji, jak i w postępowaniu przed Sądem Najwyższym) oraz niezależnie od przedmiotu tego postępowania cywilnego (Kulski, 2019, Legalis). Wprawdzie w art. 15z¹ pkt 3 ustawy COVID-19 nie przewidziano wprost, że ma ona zastosowanie „w pierwszej i drugiej instancji” (Dziurda, 2021), ale takie wnioski można wysnuć z uzasadnienia projektu tej zmiany, w którym czytamy, że „są sprawy, które nie mogą lub nie powinny czekać na rozstrzygnięcie, i czasem jedynym sposobem na to jest procedowanie ich w trybie niejawnym, jeżeli oczywiście nie jest możliwe zastosowanie środków porozumiewania się na odległość sądu ze stronami, bo ten sposób przeprowadzania rozprawy ma absolutny priorytet. [...] Dopiero gdy sąd uzna przeprowadzenie rozprawy za konieczne, a względy epidemiczne nie będą stały temu na przeszkodzie, posiedzenie jawne będzie mogło odbyć się w tradycyjnej formie” (Dziurda, 2021).

W przepisach przewidziano dwie formy procedowania przez sąd w ramach rozprawy zdalnej (Skorupka, 2020). Po pierwsze dopuszcza się możliwość uczestniczenia osób wezwanych przed sąd w rozprawie zdalnej z dowolnej lokalizacji, z dostępem do urządzenia technicznego umożliwiającego połączenie z sądem, a zatem nie ma konieczności stawiania się w sądzie (Skorupka, 2020). Trafny jest pogląd Adama Szkurląta, iż osoba uczestnicząca w rozprawie lub posiedzeniu zdalnym nie tylko nie musi przebywać w budynku sądu, ale może przebywać w dowolnej lokalizacji, także poza granicami kraju, a to „odmiejscowienie rozprawy służy właśnie ułatwieniu uczestnikom udziału w rozprawie, zwłaszcza gdy przebywają oni poza swoim stałym miejscem pobytu, także zagranicą” (Szkurląt, 2020).

W takim przypadku osoba wezwana przed sąd musi dysponować odpowiednimi urządzeniami technicznymi umożliwiającymi jej połączenie się na odległość z sądem (takimi jak komputer, telefon czy laptop) i to na niej spoczywa obowiązek zapewnienia sobie nie tylko tych urządzeń technicznych, ale również odpowiedniej transmisji obrazu i dźwięku oraz pomieszczenia, w którym będzie mogła przebywać bez udziału innych osób, bez zakłóceń i hałasu (Skorupka, 2020). Pojawiają się natomiast wątpliwości, jak należy traktować zakłócenie techniczne w przekazie, na skutek którego np. osoba

przesłuchiwana nie jest słyszana, zablokowany został przekazywany obraz przesłuchiwanej osoby czy zostało zerwane połączenie internetowe (Szkurlat, 2020). W każdym takim przypadku sąd powinien dokonać oceny, jaki wpływ mają te zakłócenia na przebieg rozprawy zdalnej, w tym na wygłaszane oświadczenia czy przeprowadzane dowody i jeśli dojdzie do przekonania, że zakłócenia te mogą prowadzić do pozbawienia strony możliwości obrony swoich praw, to rozprawa taka powinna zostać odroczonej w celu przeprowadzenia jej w sposób wolny od zakłóceń i usterek w formie tradycyjnej lub powtórnie w formie zdalnej (Szkurlat, 2020).

Jednocześnie ustawodawca, wychodząc naprzeciw potencjalnym problemom z brakiem dostępu do urządzeń technicznych, umożliwiających osobom wezwanym przed sąd i zawiadomionym o terminie rozprawy zdalnej połączenie na odległość, wprowadził możliwość, aby uczestniczyły one w rozprawie i posiedzeniu zdalnym, znajdując się w budynku sądu w specjalnie przygotowanym do tego pomieszczeniu. Zgodnie z art. 15zszs 1 ust. 2 ustawy COVID-19 na wniosek strony lub osoby wezwanej zgłoszony na co najmniej 5 dni przed wyznaczonym terminem posiedzenia zdalnego sąd zapewni jej możliwość udziału w posiedzeniu zdalnym w budynku sądu, jeśli strona lub osoba wezwana wskaże we wniosku, że nie posiada urządzeń technicznych umożliwiających udział w posiedzeniu zdalnym poza budynkiem sądu. Jednocześnie zgodnie z ust. 3 tego przepisu sąd ma obowiązek pouczyć osobę wezwaną oraz stronę, której nie zastępuje adwokat, radca prawny, rzecznik patentowy lub radca Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej o możliwości zapewnienia jej udziału w rozprawie zdalnej w budynku sądu przy doręczeniu pierwszego zawiadomienia o terminie posiedzenia zdalnego.

W takim przypadku to sąd będzie odpowiadał w całości za aspekty techniczno-organizacyjne przeprowadzenia rozprawy i posiedzenia w sposób zdalny, w tym także za zapewnienie odpowiedniego sprzętu technicznego umożliwiającego transmisję obrazu i dźwięku w czasie rzeczywistym, a także osobnego pomieszczenia, w którym osoba uczestnicząca w rozprawie zdalnej będzie mogła przebywać (Skorupka, 2020). Obowiązkiem strony, uczestnika postępowania, świadka, biegłego czy pełnomocnika będzie uprzednie poinformowanie sądu (co najmniej 5 dni przed terminem rozprawy zdalnej)

o tym, że nie posiada urządzeń technicznych umożliwiających jej uczestnictwo w posiedzeniu zdalnym oraz stawienie się do sądu na właściwy termin rozprawy (Skorupka, 2020).

W przepisie art. 15 zsz1 ust. 1 pkt. 1 ustawy COVID-19 umożliwiono uczestnictwo w rozprawie zdalnej poza budynkiem sądu także członkom składu orzekającego, co oznacza możliwość prowadzenia rozprawy zdalnej lub posiedzenia przez sędziego nie tylko w budynku sądu na sali sądowej, ale również z innych miejsc, np. z własnego domu (Biała, 2021).

Co istotne, również w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (dalej: ETPC) przyjmuje się, że przeprowadzanie rozpraw w formule zdalnej online za pośrednictwem różnych komunikatorów umożliwiających porozumiewanie się na odległość nie stanowi naruszenia prawa strony do rzetelnego procesu (Warecka, 2021a) ETPC uznał, że przeprowadzenie rozprawy przy zapewnieniu obecności na niej skarżącego dzięki użyciu połączenia internetowego przez komunikator Skype nie stanowiło naruszenia prawa do rzetelnego procesu (Warecka, 2021b). W sprawie skarżący chciał się stawić osobiście przed norweskim sądem na rozprawie dotyczącej przyznania mu praw rodzicielskich, nie uzyskał jednak wizy i pozwolenia na wjazd, wobec czego brał udział w rozprawie w drodze wideokonferencji internetowej, za pomocą komunikatora Skype, zarówno przed sądem pierwszej, jak i drugiej instancji (Warecka, 2021a). W postępowaniu przed Trybunałem zarzucił, że zostało naruszone jego prawo do rzetelnego procesu przez brak możliwości jego osobistego stawiennictwa. ETPC uznał jednak, że art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2 (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 ze zm.) nie został naruszony, a stawiennictwo online na rozprawie to stawiennictwo osobiste (Warecka, 2021a).

Orzeczenie to ma duże znaczenie z uwagi na obligatoryjność przeprowadzania rozpraw i posiedzeń jawnych w trybie zdalnym, w tym przeprowadzania wszystkich środków dowodowych w trybie online (przesłuchanie świadków, stron, biegłych, dowody z dokumentów itd.) przewidzianą w art. 15 zsz1 ust. 1 ustawy COVID-19 (Warecka, 2021a).

Podkreślić należy, że przepisy dotyczące możliwości przeprowadzenia rozprawy lub posiedzenia (posiedzenia zdalnego) oraz zarządzenia przeprowadzenia posiedzenia niejawnego zamiast rozprawy lub posiedzenia jawnego mają szerokie ramy czasowe i obowiązują nie tylko w okresie stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19, ale będą obowiązywały jeszcze w ciągu jednego roku od odwołania ostatniego z nich.

Kolejnym ważnym rozwiązaniem z punktu widzenia przeciwdziałania i zapobiegania epidemii COVID-19 jest możliwość wyznaczenia przez przewodniczącego posiedzenia niejawnego i przeprowadzenia na nim całego postępowania, w tym wydania wyroku czy postanowienia kończącego sprawę, zamiast rozpoznawania sprawy na rozprawie lub posiedzeniu jawnym. Zgodnie z aktualnym brzmieniem art. 15zsz¹ ust. 3 ustawy COVID-19 przewodniczący może zarządzić przeprowadzenie posiedzenia niejawnego, gdy nie można przeprowadzić posiedzenia zdalnego, a przeprowadzenie rozprawy lub posiedzenia jawnego nie jest konieczne. Ustawodawca nie uzależnia możliwości procedowania na posiedzeniu niejawnym od braku sprzeciwu strony, ale skierowanie sprawy do rozpoznania na posiedzeniu niejawnym jest możliwe tylko wówczas, gdy nie będzie technicznej możliwości przeprowadzenia rozprawy zdalnej, a przeprowadzenie rozprawy lub posiedzenia jawnego nie będzie konieczne (Biała, 2021). Przyjęte rozwiązanie w zasadzie ogranicza się do sytuacji, w której w sądzie nie funkcjonuje możliwość przeprowadzenia rozprawy zdalnej (brak jest odpowiednich urządzeń technicznych do przesyłania obrazu i dźwięku czy nie ma dostępu do połączenia internetowego), a jednocześnie nie jest konieczne przeprowadzenie rozprawy lub posiedzenia jawnego. Natomiast poprzednie brzmienie tego przepisu przewidywało szersze zakresowo możliwości przeprowadzenia posiedzenia niejawnego w miejsce rozprawy bądź posiedzenia jawnego (zmiana dokonana przepisem art. 5 ust. 1 ustawy o zmianie ustawy–Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw z dnia 28 maja 2021 r. (Dz.U. z 2021 r. poz. 1090), która weszła w życie 3 lipca 2021 r.). Takie posiedzenie niejawne mógł zarządzić przewodniczący, jeśli uznał rozpoznanie sprawy za konieczne i jeżeli spełnione były łącznie następujące warunki (tj. przesłanki szczególne związane z epidemią COVID-19):

- przeprowadzenie wymaganych przez ustawę rozprawy lub posiedzenia jawnego mogłoby wywołać nadmierne zagrożenie dla zdrowia osób w nich uczestniczących;
- rozprawy lub posiedzenia jawnego nie można było przeprowadzić na odległość z jednoczesnym bezpośrednim przekazem obrazu i dźwięku;
- żadna ze stron nie sprzeciwiła się przeprowadzeniu posiedzenia niejawnego w terminie 7 dni od dnia doręczenia zawiadomienia ich o skierowaniu sprawy na posiedzenie niejawne (Biała, 2021).

Rozwiązanie to miało na celu umożliwienie wydania przez sąd na posiedzeniu niejawnym orzeczenia w sprawach, w których całość postępowania dowodowego została już przeprowadzona i nie było konieczności wyznaczenia rozprawy. Było ono stosowane z uwagi na epidemię, ze względu na trudności w funkcjonowaniu i ograniczenia związane z kolejnymi lockdownami (Biała, 2021). Przepisy przejściowe powyższej ustawy zmieniającej w art. 6 ust. 1 przewidywały, że nowe brzmienie przepisu art. 15zsz¹ ust. 3 ustawy COVID-19 weszło w życie 3 lipca 2021 r., a nowe rozwiązanie prawne należy stosować do spraw wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia jej w życie.

Następnym rozwiązaniem, które wprowadził ustawodawca w celu z zapobiegania przeciwdziałania i zwalczania COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych jest *zasada rozpoznawania spraw w składzie jednego sędziego (zarówno w pierwszej jak i drugiej instancji)*. W przepisie art. 15zszs 1 ust.1 pkt. 4 ustawy COVID-19 przewidziano wyjątek, zgodnie z którym prezes sądu może zarządzić rozpoznanie sprawy w składzie trzech sędziów, jeżeli uzna to za wskazane ze względu na szczególną zawilgość lub precedensowy charakter sprawy. Konsekwencje naruszenia tego przepisu są poważne i prowadzą do nieważności postępowania. Niezachowanie trybu określonego w art. 15zszs1 Ustawy z 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych powoduje, że w istocie zostały naruszone prawa strony do możliwości obrony swoich praw, w tym prawo do zapoznania się z aktami i dowodami zebranymi w sprawie. Zachodzi zatem nieważność postępowania z przyczyny, o której mowa w art. 379 pkt 5 k.p.c.

Warto zauważyć, że przepis art. 15zszs ust. 1 pkt. 4 ustawy COVID-19 został wprowadzony Ustawą z dnia 28 maja 2021 r. o zmianie ustawy–Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2021 r. poz. 1090), która weszła w życie w 3 lipca 2021 r. Zgodnie z art. 6 ust. 2 tej ustawy zmieniającej sprawy, które przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy sąd rozpoznawał w składzie innym niż jednego sędziego, w dalszym ciągu prowadzone są przez tego sędziego, któremu sprawa została przydzielona jako referentowi, do zakończenia sprawy w danej instancji. W związku z tym sprawy prowadzone w innym składzie niż jednoosobowy i nie zakończone w danej instancji do dnia 3 lipca 2021 r. powinny być prowadzone przez sędziego, któremu sprawa została przydzielona jako referentowi, aż do zakończenia postępowania w danej instancji.

Zgodnie z art.15zszs ustawy COVID-19 ustawodawca przewidział możliwość zamknięcia rozprawy i wydania wyroku na posiedzeniu niejawnym w sprawach rozpoznawanych na podstawie przepisów k.p.c. (zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 29 października 2020 r. III AUa 506/20. LEX nr 3089291; szerzej: wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie–I Wydział Cywilny z dnia 18 listopada 2021 r. I ACa 567/20, LEX nr 2674397 i wyrok Sądu Okręgowego w Nowym Sączu–III Wydział Cywilny Odwoławczy z dnia 10 listopada 2021 r. III Ca 268/21, LEX nr 2636777). Konieczne jest jednak przeprowadzenie postępowania dowodowego w całości. Wtedy sąd może zamknąć rozprawę i wydać orzeczenie na posiedzeniu niejawnym po uprzednim odebraniu od stron lub uczestników postępowania stanowisk na piśmie.

Kolejną regulacją związaną z epidemią COVID-19, jest wprowadzenie obowiązku podania adresu poczty elektronicznej i numeru telefonu przeznaczonych do kontaktu z sądem w pierwszym piśmie procesowym wnoszonym przez adwokata, radcę prawnego, rzecznika patentowego lub Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej (art. 15 zsz⁹ ustawy COVID-19). Brak tych informacji w piśmie procesowym stanowi brak formalny pisma podlegający uzupełnieniu stosownie do przepisów k.p.c. Przepis ten ma zastosowanie w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19 oraz w ciągu roku od odwołania ostatniego z nich (art.15 zsz⁹ ustawy COVID-19).

Bardzo istotną zmianą jest wprowadzenie systemu teleinformatycznego (**portal informacyjny**), służącego udostępnianiu pism sądowych adwokatowi, radcy prawnemu, rzecznikowi patentowemu lub Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej poprzez umieszczenie ich treści w tym systemie, gdy brak możliwości wykorzystania systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe (art. 15 zzz⁹ ust. 2 ustawy COVID-19). Datą doręczenia jest data zapoznania się przez odbiorcę z pismem umieszczonym w portalu informacyjnym. W przypadku braku zapoznania się pismo uznaje się za doręczone po upływie 14 dni od dnia umieszczenia pisma w portalu informacyjnym (art. 15 zzz⁹ ust. 3 ustawy COVID-19). Gdy portal informacyjny nie działa sprawnie, strona może, działając w zaufaniu do faktycznie oferowanych przez ten portal funkcjonalności, w tym systemu powiadomień, skorzystać z przysługujących jej właściwych środków procesowych i uprawdopodobnić, że o braku jej winy świadczą przyczyny niedokonania czynności w terminie, powiązane ze sposobem działania systemu teleinformatycznego (Postanowienie Sądu Najwyższego z 27 stycznia 2022 r., III CZ 70/22, LEX nr 3329661).

Można odstąpić od doręczenia pisma za pośrednictwem portalu informacyjnego, jeżeli doręczenie jest niemożliwe ze względu na charakter pisma. Powyższej oceny nie zmieniają wewnętrzne zarządzenia prezesów innych sądów dotyczące realizacji obowiązków związanych z dokonywaniem doręczeń za pośrednictwem portalu informacyjnego (Postanowienie Sądu Najwyższego z 9 grudnia 2021 r., V CZ 72/21, LEX nr 3324529). Nie doręcza się przez portal informacyjny również pism, które podlegają doręczeniu wraz z odpisami pism procesowych stron lub innymi dokumentami nie pochodzącymi od sądu (art. 15 zzz⁹ ust. 2 i 5 ustawy COVID-19).

Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 9 grudnia 2021 r. (V CZ 72/21, LEX nr 3324529) wskazał, że doręczanie pism zawodowym pełnomocnikom na podstawie art. 15zsz⁹ ust. 2 ustawy COVID-19 w okresie obowiązującego obecnie stanu epidemii z powodu COVID-19 oraz w ciągu roku od jego odwołania stanowi zasadę. W związku z tym każde pismo, do którego znajduje zastosowanie ten przepis, w razie zarządzenia jego doręczenia pełnomocnikowi strony powinno zostać doręczone za pośrednictwem portalu informacyjnego. Sąd ten podkreślił, że nie ma podstaw do równoległego dokonywania

doręczeń za pośrednictwem portalu informacyjnego i za pośrednictwem operatora pocztowego w trybie art. 131 § 1 k.p.c., gdyż oba sposoby doręczania pism są równoważne, co czyni zbędnym ich dublowanie (Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 grudnia 2021 r., V CZ 72/21, LEX nr 3324529).

Przepisy ustawy COVID-19 wprowadziły również rozwiązania gwarantujące sprawowanie wymiaru sprawiedliwości w sprawach najważniejszych z punktu widzenia dobra obywateli i bezpieczeństwa państwa w okresie stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii tzw. *sprawy pilne* (Mejka, 2020). W art. 15zszs10 ust. 1 ustawy COVID-19 uregulowano kwestię wyznaczenia sądu właściwego do rozpoznania sprawy w przypadku całkowitego zaprzestania czynności przez sąd powszechny lub wojskowy w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19. W takiej sytuacji prezes sądu apelacyjnego, a w stosunku do wojskowych sądów garnizonowych prezes wojskowego sądu okręgowego, może wyznaczyć (na czas oznaczony, wynikający z przewidywanego okresu zaprzestania czynności) inny sąd równorzędny, położony na obszarze odpowiednio tej samej apelacji lub okręgu, jako właściwy do rozpoznawania spraw pilnych należących do właściwości sądu, który zaprzestał czynności – mając na względzie zapewnienie prawa do sądu oraz warunki organizacyjne sądów (art. 15zszs10 ust. 1 ustawy COVID-19).

Natomiast w sytuacji całkowitego zaprzestania czynności przez wszystkie sądy powszechne lub wojskowe na obszarze apelacji w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19 Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego, na wniosek prezesa sądu apelacyjnego, a w stosunku do wojskowych sądów garnizonowych prezes wojskowego sądu okręgowego, na którego obszarze sądy zaprzestały czynności, wyznacza (na czas oznaczony, wynikający z przewidywanego okresu zaprzestania czynności) inne sądy równorzędne, położone w miarę możliwości odpowiednio na obszarze sąsiedniej apelacji lub okręgu, jako właściwe do rozpoznawania spraw pilnych należących do właściwości sądów, które zaprzestały czynności – mając na względzie zapewnienie prawa do sądu oraz warunki organizacyjne sądów (art. 15zszs10 ust. 2 ustawy COVID-19).

Do kategorii spraw pilnych zalicza się m.in. sprawy przesłuchania przez sąd osoby w trybie zabezpieczenia dowodu lub co do której zachodzi obawa,

że nie będzie można jej przesłuchać na rozprawie (art. 15z§10 ust. 4 pkt. 18 ustawy COVID-19).

Podsumowując podkreślić należy, że przyjęte rozwiązania dotyczące postępowania cywilnego w ustawie COVID-19 są regulacjami o szerokim zakresie oddziaływania poprzez usankcjonowane zasady i tryb zapobiegania oraz zwalczania zakażenia wirusem SARS-CoV-2 i rozprzestrzeniania się choroby zakaźnej u ludzi wywołanej tym wirusem, w tym zasady i tryb podejmowania działań przeciwepidemicznych i zapobiegawczych w celu unieszkodliwienia źródeł zakażenia i przecięcia dróg szerzenia się tej choroby zakaźnej. Oddziaływanie to aktualizacje się poprzez wprowadzenie obligatoryjnych posiedzeń i rozpraw zdalnych, możliwość zarządzenia przeprowadzenia posiedzenia niejawnego zamiast rozprawy lub posiedzenia jawnego, zamknięcia rozprawy i wydania wyroku na posiedzeniu niejawnym, doręczeń pism za pośrednictwem portalu informacyjnego oraz regulacji dotyczących wyznaczenia sądu do rozpoznawania spraw pilnych.

REFERENCES

- Biała, M. (2021). *Rozpoznawanie spraw cywilnych na posiedzeniach niejawnych w świetle przepisów kpc oraz tzw. tarcz antykryzysowych*, LEX/el.
- Biała, M. (2021). *Rozprawy zdalne w postępowaniu cywilnym*, LEX/el, <https://sip.lex.pl/> (dostęp: 19.04.2022).
- Dziurda, M. (2021). *Związanie wnioskiem strony o przeprowadzenie rozprawy apelacyjnej w postępowaniu uproszczonym*, „Monitor Prawniczy”, nr 19.
- Gołaczyński, J. (2022). *Postępowanie cywilne w czasie pandemii. E-doręczenia, rozprawa zdalna, posiedzenia niejawne, składanie pism procesowych*, Warszawa: C.H. Beck
- Kamiński, G. (2020). *Tarcza 3.0–rozwiązania prawne dla pełnomocników i sędziów*, LEX/el.
- Koralewski, M. (2021). *Zmiany w postępowaniach sądowych w związku z epidemią COVID-19*, LEX/el. (dostęp: 19.04.2022).
- Kulski, R. (2019). W: A. Marciniak (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, komentarz do art. 151*. Warszawa: Legalis (dostęp: 19.04.2022).
- Mejka, A. (2020). *Definicja i rozpatrywanie przez sądy spraw pilnych w dobie koronawirusa i regulacji z tzw. tarczy antykryzysowej*, LEX/el. <https://sip.lex.pl> (dostęp: 19.04.2022).
- Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 grudnia 2021 r., V CZ 72/21, LEX nr 3324529.
- Postanowienie Sądu Najwyższego z 27 stycznia 2022 r., III CZ 70/22, LEX nr 3329661.
- Skorupka, A. (2020). *E-rozprawa i zmiany w sposobie procedowania w tarczy 3.0*, LEX/el., <https://sip.lex.pl> (dostęp: 19.04.2022).
- Szkurląt, A., *E-rozprawa i posiedzenia niejawne w postępowaniu cywilnym w świetle przepisów Tarczy 3.0–odpowiedzi na pytania*, <https://sip.lex.pl> (dostęp: 19.04.2022).
- Warecka, K. (2021a). *Rozprawa on-line a prawo do rzetelnego procesu. Omówienie wyroku ETPC z dnia 2 grudnia 2021 r.*, 36516/19 (Jallow), LEX/el., [tps://sip.lex.pl](https://sip.lex.pl) (dostęp: 19.04.2022).
- Warecka, K. (2021b). *Strasburg: Rozprawa on-line nie narusza prawa do rzetelnego procesu*, www.prawo.pl, <https://www.prawo.pl> (dostęp: 19.04.2022).
- Wydra, Ł. (2020). *Komentarz do art. 15zss*. W: K. Szmid (red.), *Ustawa o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem*

COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych. Komentarz. Warszawa, <https://sip.legalis.pl/> (dostęp: 19.04.2022).

[Wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku](#) z dnia 29 października 2020 r. III AUa 506/20 LEX nr 3089291.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie–I Wydział Cywilny z dnia 18 listopada 2021 r. I ACa 567/20 LEX nr 2674397.

Wyrok Sądu Okręgowego w Nowym Sączu–III Wydział Cywilny Odwoławczy z dnia 10 listopada 2021 r. III Ca 268/21, LEX nr 2636777.

Wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 2 grudnia 2021 r., 36516/19 (Jallow).

Zembruski, T. (2021). *Ograniczenia jawności postępowania w sprawach cywilnych w dobie pandemii – potrzeba chwili czy trwale rozwiązania.* „Forum Prawnicze”, nr 3(65).

AKTY PRAWNE

Ustawa z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 2095 ze zm.).

Ustawa z 14 maja 2020 r. o zmianie niektórych ustaw w zakresie działań osłonowych w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2 (Dz.U. z 2020 r. poz. 875 ze zm.).

Ustawa Kodeks postępowania cywilnego z 17 listopada 1964 r. (Dz.U. z 1964 r. Nr 43, poz. 296, t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 1805 ze zm).

Ustawa o zmianie ustawy–Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw z dnia 28 maja 2021 r. (Dz.U. z 2021 r. poz. 1090).

Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2 (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 ze zm.).

